

3. Előadás: Az ember tevékenységeinek „energia igénye”.

3.1. Az emberi tevékenységek és azok energiában mérve.

3.2. Az elérhető energiaforrások megoszlása, felhasználásuk szerkezete

3.1. Az emberi tevékenységek és azok energia igénye

Energiatárolás fizikai, kémiai alapjai. Hol, ill. hogyan tárolódik az energia?

- Kémiai kötésekben. Belső energia formában
- Nukleáris kötésekben. Belső energia formában
- Mechanikai helyzeti és mozgási energia formában,
- Mechanikai belső energia (nagy nyomású vízgőz, gáz) formában

Energia igényünk területei

Mihez kell hőenergia, elektromos energia?	Mihez kell Elektromágneses energia?
- Étkezésre (ivóvíz, élelmiszer feldolgozás)	- vízmelegítés (????), hűtés (????)
- Építkezésre (építőanyag előállítás)	- villanymotor (forgó alkatrészes) mozgatásra,
- Fűtésre, hűtésre (energia transzformer: víz)	- jel továbbítás (kommunikáció)
- Termékek előállítására, átalakítására	- kémiai anyag átalakítás (alumínium-,
- Csomagolásra (papír, üveg, műanyag)	vasgyártás, vízbontás,..)
- Közlekedésre, szállításra	- lineáris elektromágneses hajtás,
- Kommunikációra	

Hő és mechanikai energia előállítás, felhasználás, energia-, anyag transzport

- Fűtés, vízmelegítés, gőzfejlesztés (eddig eszközei: fosszilis üzemanyagú kazánok, atomreaktorok), (biomassza alapú kazánok, napkollektorok, hőszivattyúk,).
- Hűtés. (eddig eszközei: kompresszoros hűtő), (adszorpciós hűtő).
- Közlekedés, szállítás. (kerekes szállítóeszközökkel) (dugattyús motorok, turbinák).
- Elektromos energiatermelés. (szükséges hozzá forgási energia). Előállításának eszközei: belsőégésű motor, gőzdugattyús motor, gőzturbina, gázturbina, víz”turbina”, szél”turbina”).

Elektromos energia előállítása (hő-, mechanikai-, kémiai- energia transzformáció)

- Elektromos energia előállítása „mechanikai energiából” Faraday indukciós törvénye „szerint” (generátorok).
- Elektromos energia előállítása „kémiai energiából” (elemek, akkumulátorok)
- Elektromos energia előállítása belső fotoeffektus alapján (félvezető napelem)

Dr. Farkasné Dr. Mayr Klára) A XXI. század energetikai kihívásai (ME, MŰSZAKI ANYAGTUDOMÁNYI KAR, Energia és Minőségügyi Intézet, Tüzeléstani és Hőenergia Intézeti Tanszék, 46-565-108); (<http://www.energiamedia.hu/upmenu/tud/tud016.html>)
Energia gazdálkodás 2004/1 szerint:

Magyarországi végső energiafelhasználás szektoronként 2003-ban

Szektor (Magyar.)	%
lakosság	38
ipar	35
kommunális	18
egyéb	9

A fogyasztók energiaigényét az energiahasznosítással nyert szolgáltatások szabják meg. **A felhasználás legnagyobb hányada a hőfejlesztésre**, ezen belül is **elsősorban a térfűtésre** fordítódik (ennek arányát a klimatikus viszonyok szabják meg). Ehhez párosul az **életkörülmények kielégítésének hőigénye**, mint pl. a melegvíz készítésre, a tisztálkodásra, az ételkészítésre, a ruházatunk karbantartására stb. fordított hőigény.

Részletesebb adatok:

- A mérsékelt égövi országokban az évi energiafelhasználás **60~70%-át hőfejlesztésre használják**, a klimatikus viszonyoktól és az iparszerkezettől függően.
- Hazánkban térfűtésre az összes évi energiaigény **50%-át használjuk fel**. Ennek lakásfűtésre **63%-a kerül**, a kommunális szektorban fűtésre **27%-ot** fordítanak, a termelő munkahelyek, a járművek stb. további 10%-ot használnak fel. A fűtés magában foglalja a melegvíz készítés, a tisztálkodás, az ételkészítés, a ruházatunk karbantartásának hőigényét is.
- Az évi hőhasznosításunk **másik fele technológiai célokat szolgál**, fő fogyasztója az ipar (pl. a kohászat, a vegyipar, az építőipar, a könnyűipar, az élelmiszeripar stb., de **jelentős a mezőgazdaság hőfogyasztása is** (szárítók, üvegházak, keltető üzemek stb.).
- **Mechanikai munkára** az energiahasznosítás **20–30%-a fordítódik**. Pl. hazánkban a közlekedés jellege és mértéke, a személy- és az áruforgalom, az emberi munkát helyettesítő gépek, az energiahasznosítás 14,5%-át emésztik fel.

A háztartások energiaszerkezete Magyarországon 2003-ban

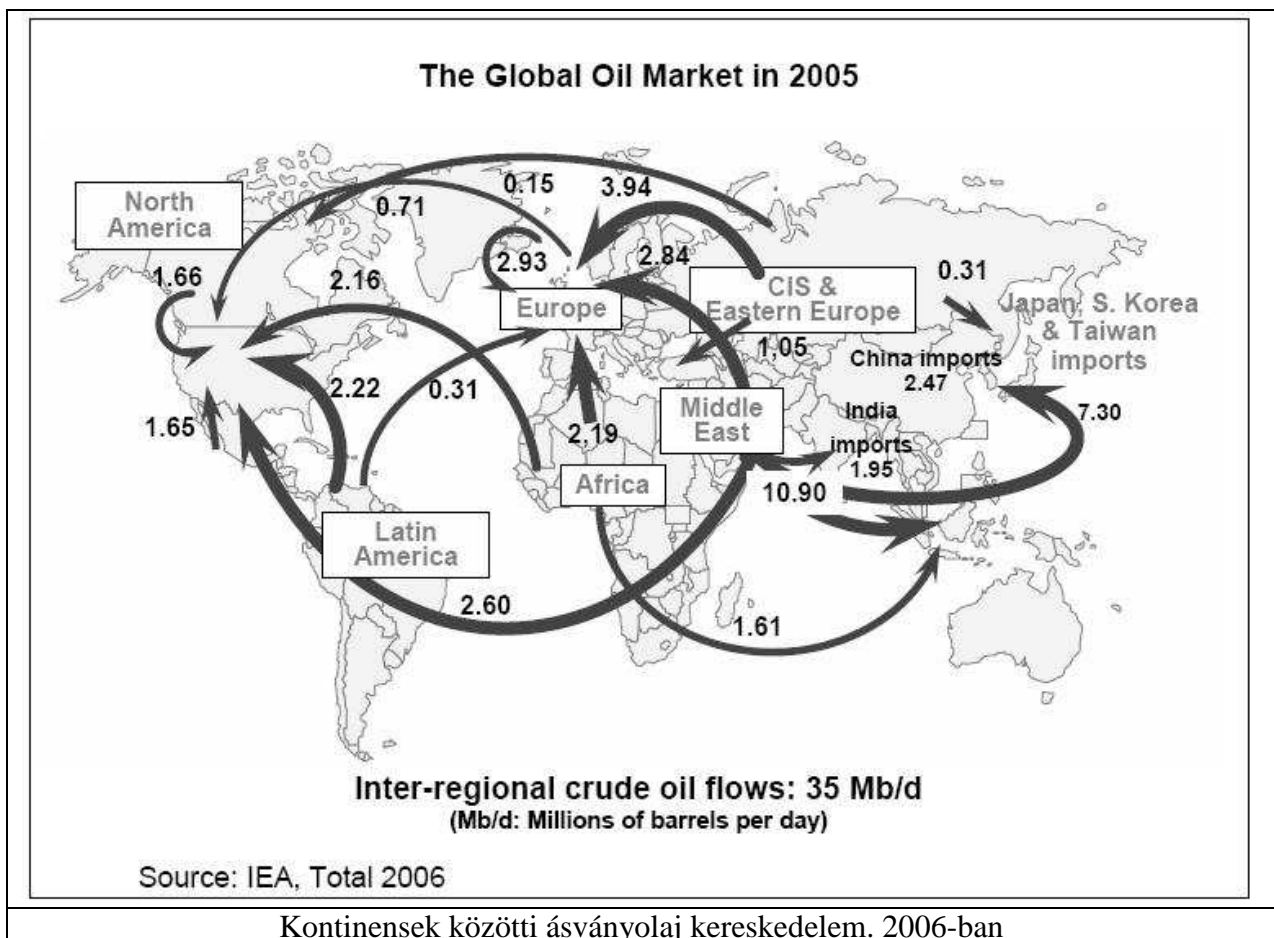
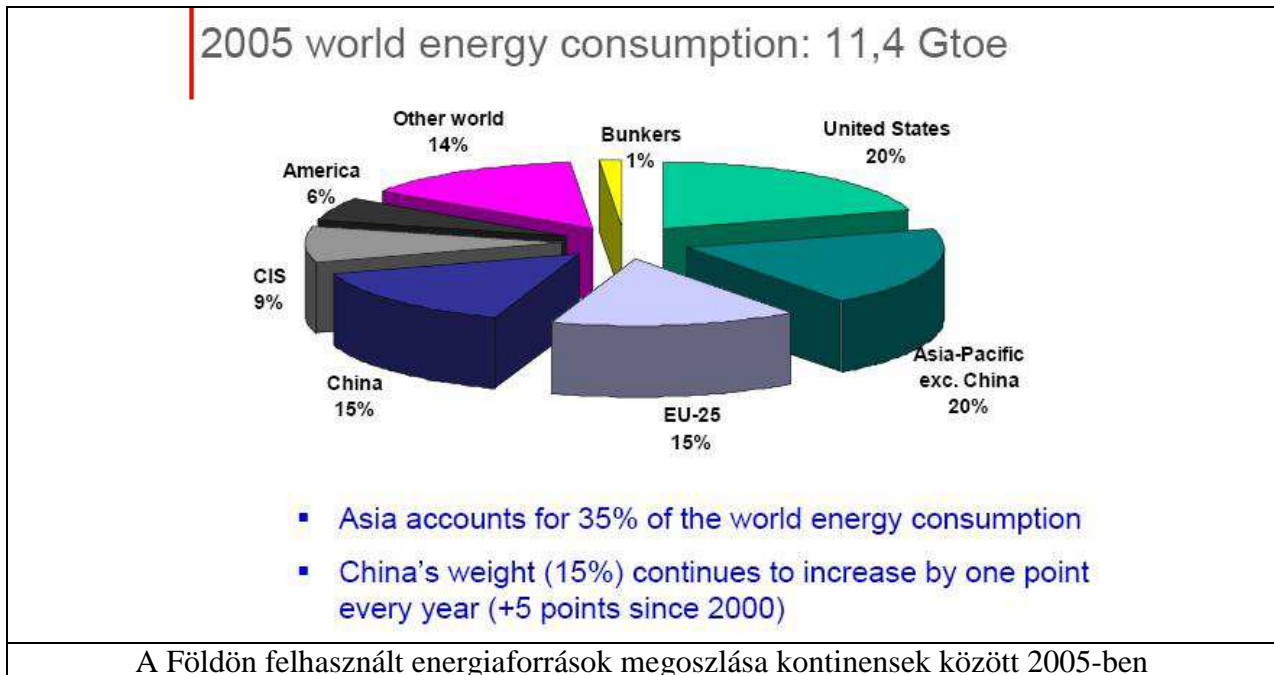
Háztartás (Magyar.)	%
térfűtés	54
használati melegvíz	11
ételkészítés	6
háztartási gépek	2
világítás	1
közlekedés	26

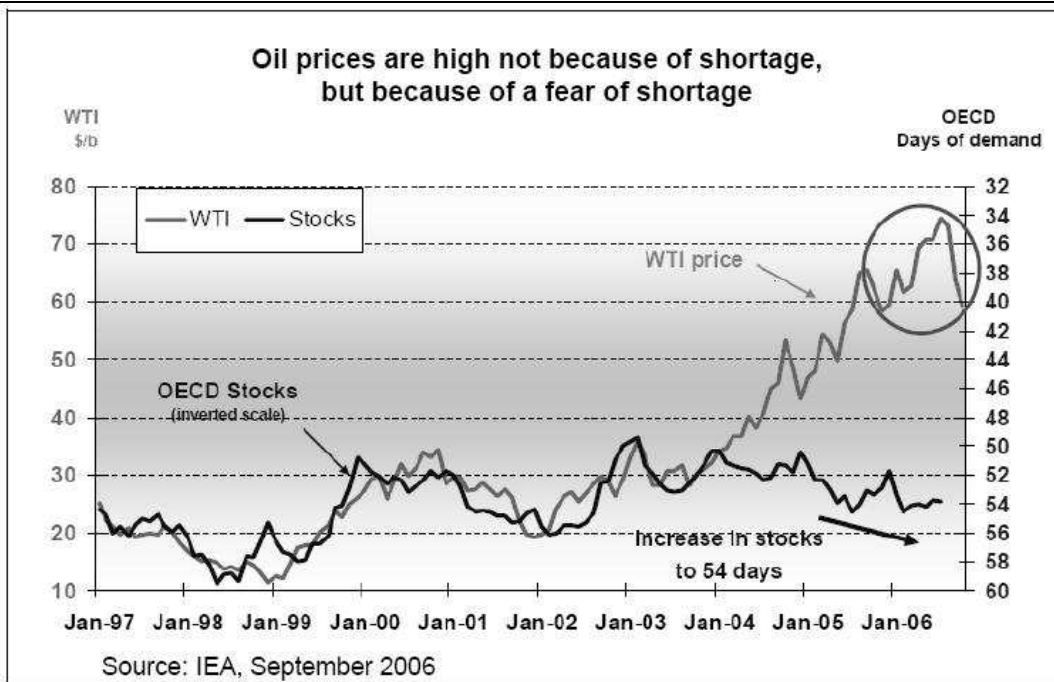
Hővé minden energiafajta átalakítható, de csak kevés megoldás terjedt el a gyakorlatban. **Legáltalánosabb megoldás** a fosszilis energiahordozók (földgáz, olaj, szén) **exoterm reakciójával, azaz elégetésével hőenergiát nyerni**, mint pl. **a magyar energia gazdaság 87%-a ezen alapszik**. Ehhez a tüzelőanyagokat kemencékben, kazánokban égetik el, s **a keletkező forró füstgázzal valamely hőhordozó anyagot (víz, levegő, gőz) hevítenek** és ezzel származtatják át a **hőáramot**. Végző soron a nukleáris energiát is így hasznosítják, amely nálunk az energiamérlegben 12 %-ban részesedik.

Becslés: Életünk, fogyasztási szokásaink (Étkezés, lakás, közlekedés, szállítás, termék előállítás..) energia struktúrájára, és annak átlag költségei 2007-ben. Egy magyar lakos összes energia felhasználása: **110 GJ/év/fő, 300 MJ/fő/nap. GDP: 24 000 milliárd HUF/év.**

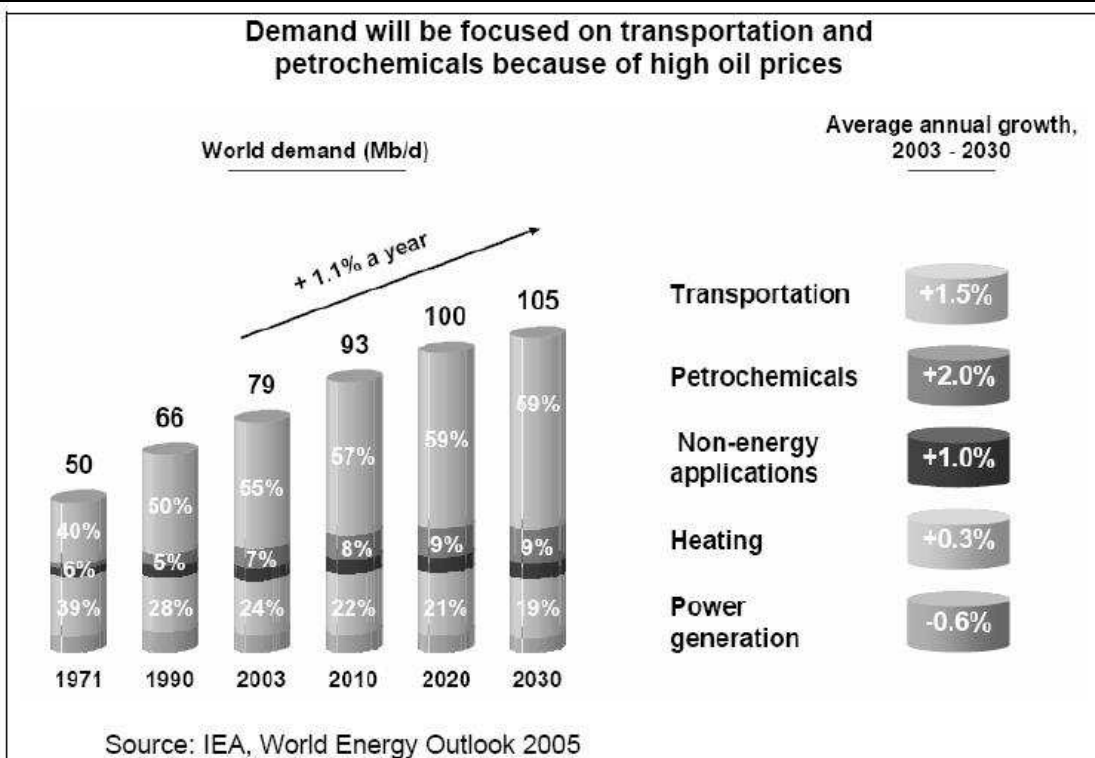
Tevékenység	MJ/nap/fő	Ft/nap/fő
Napi enni-, innivalónk	8	1000-1500
Világítás (365 nap):	10	20-100
Fűtés (150 napon keresztül):	80	20-100
Melegvíz (365 napon keresztül)	4	6-20
Utazás (300 napon keresztül):	40	100-500
Minden más:	158	5400-4300
Összesen	300	6500

3.2. Az elérhető energiaforrások megoszlása

Olajár alakulás USD/hordó egységben

A kőolaj felhasználás szerkezetének alakulása 1971-és 2030 között

Source: Eurostat 2003

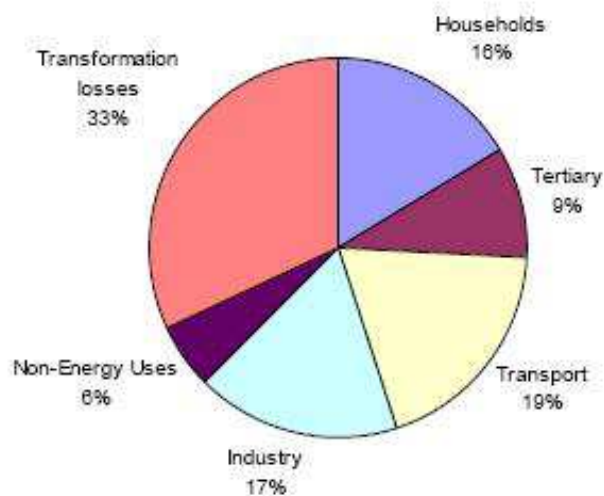
World Oil Producers and Importers

WORLD OIL PRODUCERS 2005			WORLD OIL IMPORTERS 2004		
	Mt	% world total		Mt	% world total
Saudi Arabia	519	13,20%	United States	577	25,8%
Russia	470	12,00%	Japan	206	9,2%
United States	307	7,80%	China	123	5,5%
Iran	205	5,20%	Korea	114	5,1%
Mexico	188	4,80%	Germany	110	4,9%
China	183	4,70%	India	96	4,3%
Venezuela	162	4,10%	Italy	93	4,2%
Canada	143	3,60%	France	85	3,8%
Norway	139	3,50%	UK	63	2,8%
Nigeria	133	3,40%	Netherlands	60	2,7%
Rest of World	1474	37,70%	Rest of World	708	31,7%
World	3923	100%	World	2235	100,0%

Source: IEA, Key World Energy Statistics 2006 Edition

A legnagyobb olaj kitermelő és importáló országok

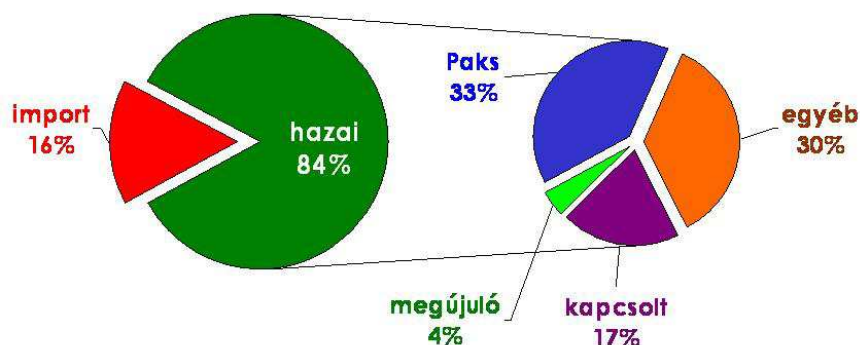
Primary energy consumption EU25 (1750 Mtoe) in 2005

Az energia felhasználás megoszlása fogyasztási szektorok között az EU25-ben 2005-ben

Magyarország elektromos energiatermelése és importja

A magyarországi erőművek energiaforrások és funkciók szerint	(%) Össz. 84	Telephelyek
Paksi Atomerőmű	33	Paks
Kapcsolt termelés (CHP)	17	Kispest, Újpest
Egyéb, nem CHP	30	Mátravidéki, Tisza II,..
„Megújuló” (faapríték)	4	Pécs, Ajka, Kazincbarcika

Magyarország elektromos energia termelésének megoszlása 2005-ben

Az összes lehetséges forrás, amit a jövőbeli energiatermelés során figyelembe kell venni:

1. Nem megújuló (nem megújítható) energiaforrások (kémiai-, nukleáris reakciók eredménye)

1.1. Fosszilisek (szén, kőolaj, földgáz)

1.2. Hasadó anyagok (urán)

2. „Kimeríthetetlen” energiaforrások:

2.1. Nap (UV, VIS, IR elektromágneses) sugárzása

2.2. Földünk közethője

3. Nap által generált un. megújítható, és megújuló energiaforrások:

3.1. Biomassza (megújítható)

3.2. Szél (megújuló)

3.2. Folyók vize (megújuló)

4. Szerves hulladékok

4.1. Kommunális szerves hulladékok (háztartás)

4.2. Ipari szerves hulladékok (pl. gumiipar, műanyagipar,..)

5. Energia hatékony termelői és fogyasztói rendszerek (negajoule)

5.1. Nagyobb hatásfokú berendezések

5.2. Energiatudatos egyéni, kisközösségi életmód

A „megújuló energiaforrások” növelésének Európai Unió direktívái 2010-re

EU Határozat: 2001/77/EK	EU célkitűzés	Magyar- ország	Magyarország vállalásai		
			2005	2008	2010
.					
Megújulók aránya az elektromos energiában	22,1 %	3,6 %	4,5 %	5,3 %	6,2 %
Bio üzemanyagok aránya a motorhajtóanyagban	5,75 %	2,0 %	0,5 %	2,0 %	4,0 %
A RES aránya a teljes energia termelésben	12,0 %	5,0 %	4,0 %	6,0 %	7,9 %

Hivatkozások:

KF-I-3.1	Magyarország megújuló energiaforrás felhasználás növelésének stratégiája, 2007-20 http://www.gkm.gov.hu/data/cms1358659/megujulo_strategia_tars_egyeztetes.pdf
KF-I-3.2	Farkas Ottóné: A XXI. század energetikai kihívásai; <i>Energiagazdálkodás 2004/1</i> http://www.energiamedia.hu/upmenu/tud/tud016.html
KF-I-3.3	Összefoglaló: IEA – Európa és a világ energia kilátásai 2005 http://energiainfo.hu/?t=7&i=12591&m=10&s=169
KF-I-3.4	Az olajár növekedésének gazdasági hatásáról (2006/2247(INI)) http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/pa/637/637608/637608hu.pdf

Kérdések:

- K-I-3.1. Nevezze meg az energiátárolás fizikai, kémiai alapjait! Hol, hogyan tárolódik az energia?
- K-I-3.2. Sorolja fel, mihez kell hőenergia, mihez kell elektromos energia?
- K-I-3.3. Sorolja fel vázlatosan, hogy milyen eszközök kellenek a fűtésre, hűtésre, a közlekedésre, elektromos energiatermelésre!
- K-I-3.4. Sorolja fel vázlatosan, hogy az elektromos energia előállítására milyen alapvető folyamatok szolgálnak!
- K-I-3.5. Adja meg a Magyarországi végső energiafelhasználás százalékos értékeit szektoronként 2003!
- K-I-3.6. Adja meg a háztartások energiaszerkezetét Magyarországon 2003-ban!
- K-I-3.7. Írja le, hogy Magyarországon a térfűtésre és a használati melegvíz előállításra milyen fűtőanyag és milyen megoldások a leggyakrabban alkalmazottak!
- K-I-3.8. Jellemezze saját napi tevékenységét, fogyasztási szokásainak (étkezés, lakás, közlekedés, szállítás, termék előállítás..) energia struktúráját, költségeit!
- K-I-3.9. Adja meg a Földön felhasznált energiaforrások megoszlását a kontinensek között 2005!
- K-I-3.10. Adja meg a kontinensek közötti ásványolaj kereskedelem útvonalait 2006-ban!
- K-I-3.11. Adja meg az olajár alakulását USD/hordó egységben 2000 és 2006 között!
- K-I-3.12. Jellemezze a kőolaj felhasználás szerkezetének alakulása 1971-és 2030 között!
- K-I-3.13. Nevezze meg a tíz legnagyobb olaj kitermelő és importáló országot!
- K-I-3.14. Adja meg az energia felhasználást fogyasztási szektorok között az EU25-ben, 2005!
- K-I-3.15. Milyen Magyarország elektromos energiatermelésének és importjának aránya? Milyen az elektromos energia termelésének energiaforrások és funkciók szerinti megoszlása 2005-ben?
- K-I-3.16. Adja meg az összes lehetséges energiaforrás öt csoportját, amelyeket a jövőbeli energiatermelés során figyelembe kell venni!
- K-I-3.17. Adja meg a „megújuló energiaforrások” növelésének Európai Unió direktívái 2010re!
- K-I-3.18. Adja meg a „megújuló energiaforrások” növelésének Magyarországra vonatkozó EU direktíváit!

.....

Pécs, 2012. február 20.
Dr. Német Béla